

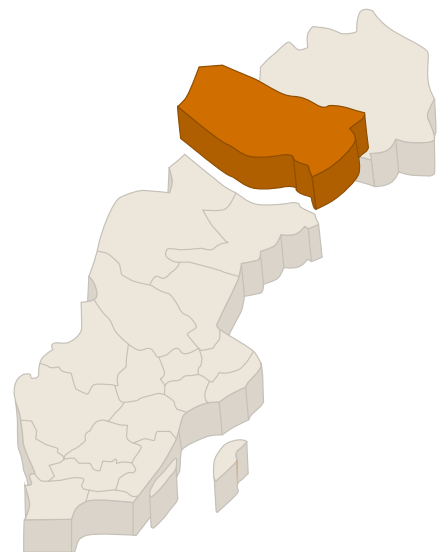
*Regional biblioteksplan
för Västerbottens län 2016–2019*

REGION
VÄSTERBOTTEN

Länsbiblioteket i Västerbotten

Länsbiblioteket i Västerbotten har länet som arbetsfält och ingår i det nationella biblioteks nätverket. Vi arbetar för att främja utveckling, samarbete och kvalitet i länets folkbiblioteks verksamheter och för att stärka bibliotekens roll som en kraft för demokrati, delaktighet och mångfald. Länsbiblioteket i Västerbotten har också ett litteratur- och läsfrämjande uppdrag, samt ansvar för länets tre sjukhusbibliotek.

Regional biblioteksplan för Västerbottens län 2016–2019

Regional biblioteksplan för Västerbottens län 2016–2019 har utarbetats av Länsbiblioteket i Västerbotten i dialog och nära samverkan med länets kommunbibliotek och sjukhusbibliotek och antogs av Förbundsfullmäktige 2016–06–01.

Den regionala biblioteksplanen utgör ett komplement till Västerbottens läns kulturplan 2016–2019, och visar hur Länsbiblioteket i Västerbotten ska uppfylla kraven i Bibliotekslagen (2013:801):

11 § *Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.*

Regional biblioteksplan för Västerbottens län 2016–2019 är ett måldokument för länets regionala biblioteksverksamhet. Den är ett stöd för prioritering och planering av utvecklingsinsatser tillsammans med länets kommunbibliotek, sjukhusbibliotek och Kultur i vården-verksamhet. Planen tydliggör bibliotekens betydelse och roll för demokrati, lärande, information samt kulturell och regional utveckling i Västerbottens län.

Fotograf: Tomas Svedgård

Inledning

Länsbiblioteket i Västerbotten ingår i kultursamverkansmodellen och har nationellt uppdrag att driva regional biblioteksverksamhet samt läs- och litteraturfrämjande verksamhet.

Länsbiblioteket i Västerbotten ansvarar också för sjukhusbiblioteken i Lycksele, Skellefteå och Umeå, inklusive Alva kultur och medicinska bibliotek i Lycksele och Skellefteå. På sjukhusbiblioteken i Lycksele och Skellefteå är medicinsk biblioteksverksamhet en integrerad del av verksamheten, i vilken även ingår att ansvara för hela landstingets e-bibliotek.

Länsbiblioteket i Västerbotten styrs främst av Bibliotekslagen 2013:801 samt av Västerbottens läns kulturplan 2016–2019. I kulturplanen finns följande utvecklingsområden formulerade:

- Främja och utveckla strukturer för fler författarskap från länet samt verka för en funktion som länsövergripande litteraturutvecklare
- Stärka biblioteken som viktig medaktör och utvecklare av läsfrämjande arbetssätt
- Främja litteratur på samiska språk och övriga minoritetsspråk
- Synliggöra och utveckla biblioteksverksamhetens roll i lokalsamhället
- Initiera och stötta insatser för ökad digital delaktighet och digital kompetens i länet
- Öka tillgång och tillgänglighet till litteratur på andra språk än svenska, särskilt lyfta den norrländska och samiska kulturen och litteraturen vid sjukhusbiblioteken
- Utveckla ett läsfrämjande arbete inom sjukhusbiblioteken
- Vidareutveckla kultur i vårdens nätverk, regional, nationellt och internationellt
- Öka och fördjupa kunskapen om kulturens hälsofrämjande betydelse

Dessa ryms i de fem områden som den regionala biblioteksverksamheten särskilt prioriterar under perioden 2016–2019.

1. Litteraturutveckling i Västerbotten

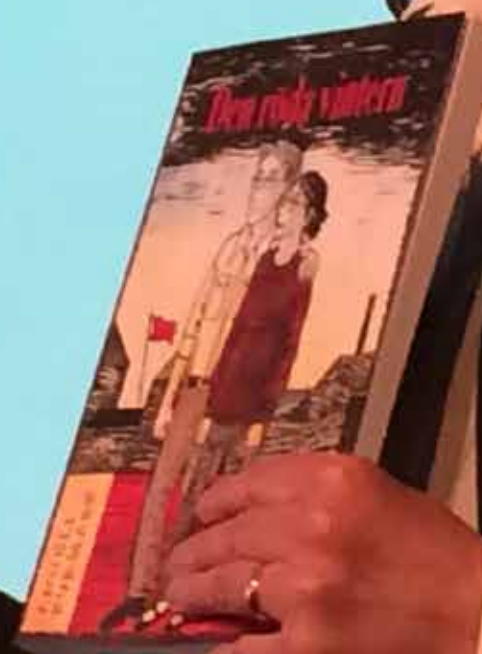
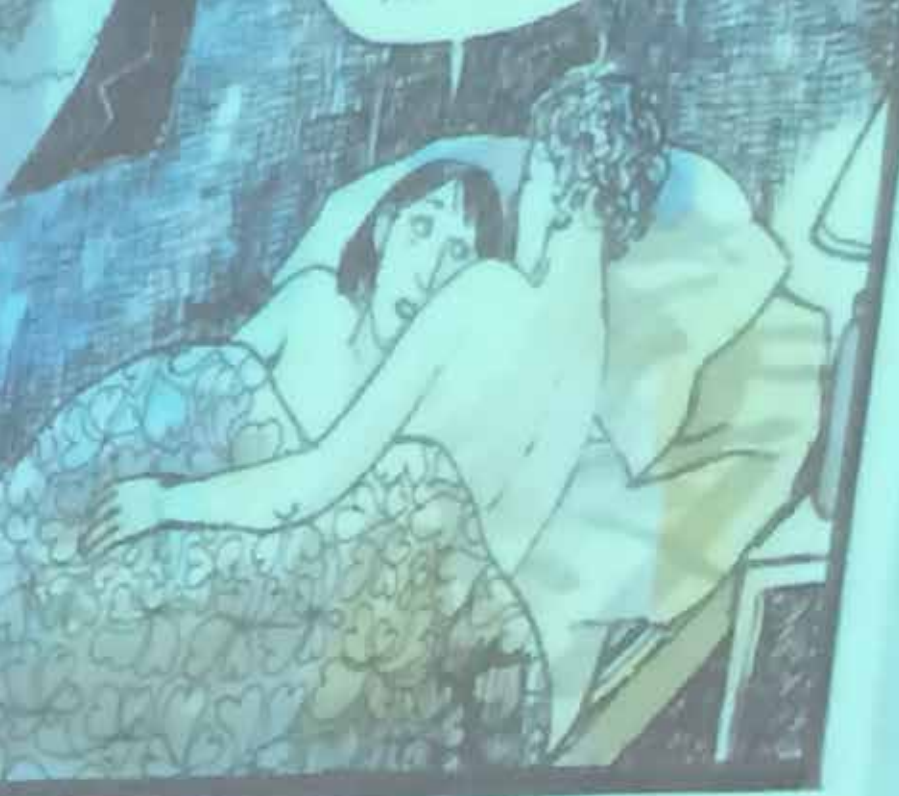
2. Läsfrämjande i Västerbotten

3. Västerbottens många språk

4. Biblioteket i samhället

5. Digital delaktighet och digital kompetens

Länsbiblioteket i Västerbotten värnar de mänskliga rättigheterna och det demokratiska samtalet, i synnerhet barns och ungas rätt till bibliotek, jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet, rättigheter för homosexuella, bisexuella, trans- och queerpå personer, rättigheter för de nationella minoriteterna, interkulturellt arbete samt internationisering.

1. Litteraturutveckling i Västerbotten

Bilden av Västerbotten som litterärt län, både nationellt och internationellt, har sin grund hos våra författare. Den litterära traditionen ska värnas och byggas vidare på, så att nya författarskap kan växa fram i länet. En god tillgång på regionala författare skapar goda förutsättningar för att utveckla formerna för att stimulera till läsande och skrivande.

Utmaningar

Det är en utmaning att etablera sig och verka som författare. I länet saknas en permanent litterär infrastruktur för skrivare och professionella författare.

Den framtida västerbottniska litteraturen skapas främst av de som är barn och unga idag. De bör så småningom välkomnas in i existerande skrivargrupper, med idag hög medelålder, eller ges möjlighet att starta egna på sina villkor. Det skrivpedagogiska arbetet behöver utvecklas och testa nya former.

För en rik och mångsidig västerbottnisk litteratur måste människor med olika bakgrunder, livssituationer och perspektiv ges större möjlighet att gestalta sina berättelser och kunna dela med sig av dem.

Litteratur på de nationella minoritetsspråken har en svag ställning nationellt med liten utgivning och få författare. Samverkan med de nationella minoritetsgrupperna och urfolket samer behöver utökas, så att deras språk, litteratur och författare stärks och utvecklas.

Vision

Framtidens västerbottniska litteratur präglas av en mångfald av röster, unga som gamla, och skrivs av människor med skilda erfarenheter. Att ta steget att bli författare känns naturligt och som ett realistiskt livsval.

Länsbiblioteket i Västerbotten kommer under perioden särskilt att arbeta för:

- Att stärka och framhålla litteraturen som konstform.
- Att tillskapa en funktion som litteraturutvecklare.
- Att synliggöra och tillgängliggöra litteratur och författare med anknytning till Västerbotten, och stödja biblioteken i att utveckla samarbete med författare.
- Att initiera samarbeten kring workshops, skrivarkurser, skrivarläger och metoder för ett skrivpedagogiskt arbete.

2. Läsfrämjande i Västerbotten

Sedan lång tid tillbaka har länets bibliotek arbetat för att få fler människor i läsning. Det läsfrämjande arbetet har oftast riktats mot barnen och ungdomarna, med gott resultat. I det läsfrämjande uppdraget inkluderas idag också alla vuxna målgrupper, och innebär då att göra läsare av läskunniga.

Utmaningar

Sätten att nå läsare för biblioteken kan skifta, särskilt i en tid då läsandet i samhället inte längre ser ut som vi varit vana vid. Vi når varandra på en mängd olika sätt i ett annat slags medielandskap vilket påverkar det traditionella och välkända läsfrämjandet. Vi behöver se med nya ögon på både mål och metoder.

Vision

Att alla människor i Västerbotten, oavsett ålder och ursprung, är väl förtrogna med sin egen identitet som läsare. De kan ana svaren på de stora frågorna genom litteraturen, samt känna till sina egna: när läser jag, hur läser jag och varför läser jag?

Länsbiblioteket i Västerbotten kommer under perioden särskilt att arbeta för:

- Att stötta hållbara samarbeten som gör skillnad.
- Att erbjuda kompetensutveckling inom både erkända och nya metoder.
- Att verka för en inkluderande läsning i hela länet.
- Att skapa och aktualisera nätverk för läsfrämjare i länet.

3. Västerbottens många språk

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter och erkända minoritetsspråk. Nationella minoriteter är judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar samt urfolket samer, och de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romska samt samiska.

Därutöver talas bland annat arabiska, ryska, tigrinska, persiska, thai, amhariska och somaliska, som år 2015 efterfrågades mest på biblioteken i länet.

Utmaningar

En utmaning för folkbiblioteken är att ha ett relevant och angeläget utbud, samt att arbeta med de språk som är företrädare i kommunen. Här får respektive kommun själva se över vilka aktörer som biblioteken behöver samverka med och om något språkområde ska prioriteras.

Kunskap om andra människors kulturer är viktig för bibliotekspersonal att ha, för att ge bästa möjliga service. Biblioteken som mötesrum är viktiga för detta arbete.

Vision

Biblioteken i Västerbotten har god kvalitet på och hög tillgänglighet av medier på de språk och i de format som efterfrågas.

Länsbiblioteket i Västerbotten kommer under perioden särskilt att arbeta för:

- Att tillhandahålla insatser för stöd till bibliotekens arbete med media, mångfald och många språk.
- Att tillhandahålla kompetensutveckling om media på andra språk än svenska.
- Att utveckla metoder för hur biblioteken kan fungera som en mötesplats för människor från olika kulturer.
- Att lyfta teckenspråket så att kunskapen om språket och medvetenheten om dess betydelse ökar.

Fotograf: Pia Brinkfeldt

4. Biblioteket i samhället

Biblioteken ska verka i tiden och i lokalsamhället. I Västerbotten finns flera olika kategorier av bibliotek med sinsemellan olika huvudmannaskap.

Det allmänna biblioteksväsendet ska enligt bibliotekslagens ändamålsparagraf "verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning." Vidare ska biblioteksverksamheten främja "intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla."

Sjukhusbibliotekens uppdrag med kultur i vården bidrar till att öka och fördjupa kunskapen om kulturens hälsofrämjande betydelse i ett vidare sammanhang.

Utmaningar

Kommunerna organiserar sin biblioteksverksamhet väldigt olika, allt fler uppgifter och ansvarsområden tillförs biblioteken utan att resurserna utökas i samma omfattning.

För att möta föränderliga behov behövs beredskap och olika kompetenser i bibliotekens verksamhet. Detta varierar mellan kommunerna beroende på bland annat storlek och geografisk placering.

Kulturens hälsofrämjande insatser belyses i forskningen och behöver få en mer framträdande roll i lokalsamhället.

Utmaningen för sjukhusbiblioteken är att ta plats i ett större bibliotekssammanhang. Sjukhusbibliotekens upptagningsområde sträcker sig över fyra län och patienter, anhöriga och personal, som nyttjar sjukhusbibliotekens resurser, är ofta desamma som besöker folkbiblioteken i sina hemkommuner. Biblioteken på länets sjukhus möter även biblioteks- eller läsovana.

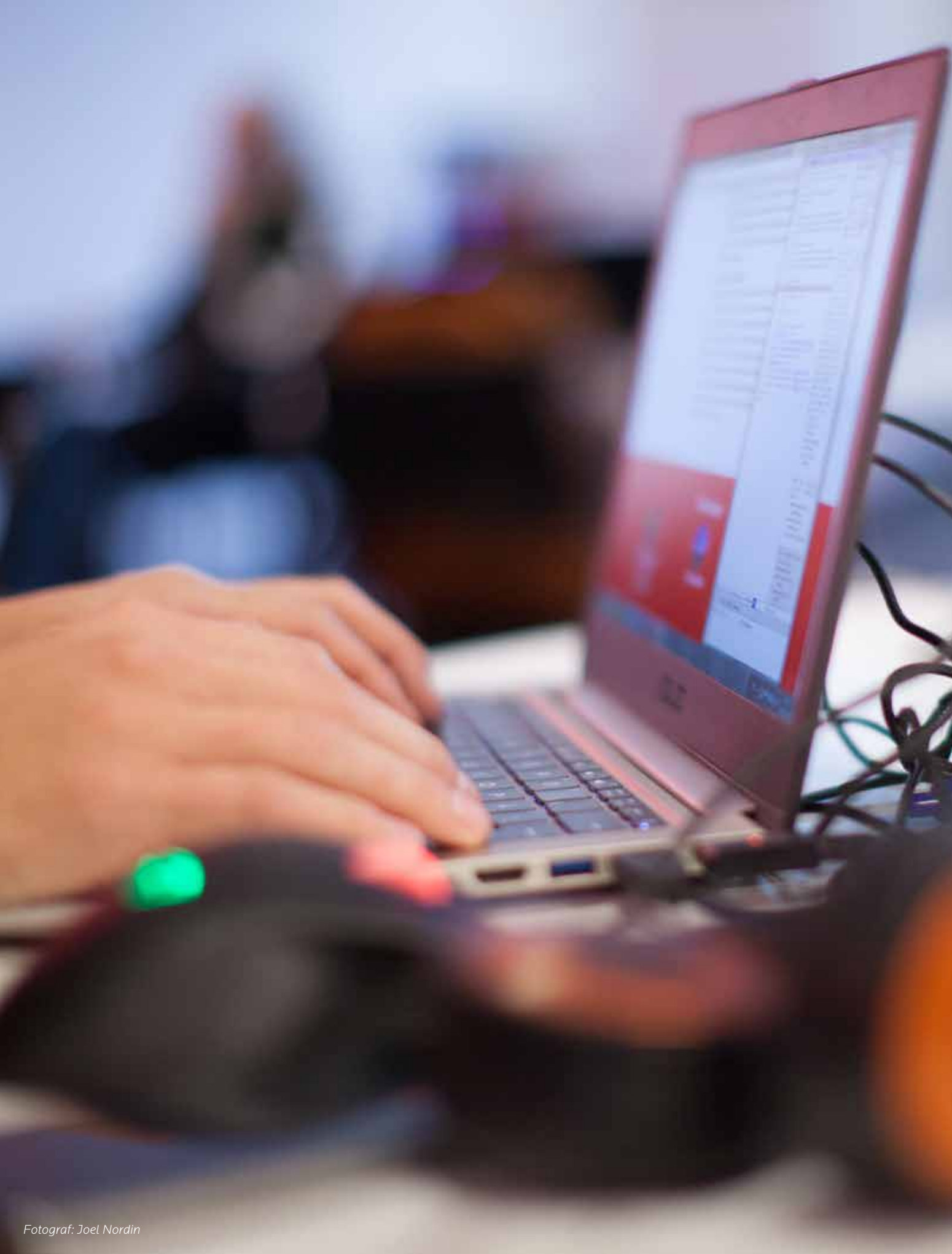
De medicinska biblioteken i Lycksele och Skellefteå är små och en utmaning är att utveckla samarbetet både med landstinget och med Umeå universitetsbibliotek.

Vision

Biblioteken i Västerbottens län är en demokratisk och naturlig plats för alla att besöka då en här känner sig inkluderad och får ta del av information, fakta, debatt, litteratur, samtal och kulturella yttringar. Alla människor kan nyttja bibliotekets verksamhet utifrån individuella förutsättningar.

Länsbiblioteket i Västerbotten kommer under perioden särskilt att arbeta för:

- Att biblioteken når nya användargrupper.
- Att kommunledning och andra beslutsfattare får en ökad kunskap och medvetenhet om bibliotekens betydelse ur ett samhällsperspektiv.
- Att fördjupa samverkan med länets två landstingsägda folkhögskolebibliotek.
- Att sjukhusbibliotekens kulturverksamhet är en del av regionens folkhälsoarbete.

5. Digital delaktighet och digital kompetens

Digital delaktighet och kompetens är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle.

Digitaliseringen av samhället berör alla som lever i det. Biblioteken, som arena för fri tillgång till information, kunskap och kultur för alla utifrån den enskildes behov, har att förhålla sig till och verka utifrån det digitaliserade samhällets möjligheter. Deras roll för att inkludera och bidra till ökad digital delaktighet och kompetens är ytterst betydelsefull.

Utmaningar

Det finns ingen nationell instans med ansvar för att bistå den enskilde i digitala ärenden, vilket innebär att hjälp och svar finns på skilda håll. Många söker sig därför till biblioteket för att få hjälp. Parallellt med den pågående digitaliseringen minskar ofta den fysiska närvaron av offentliga aktörer i kommunerna, vilket innebär att en digitalt delaktig befolkning är avgörande för att en digital klyfta och exkludering från viktiga samhällsfunktioner inte ska öka.

Digitaliseringen vidgar möjligheterna för den enskilde att utöva sina demokratiska fri och rättigheter, samt ställer höga krav på den enskildes digitala kompetens i att förstå, värdera och hantera informationen. För att uppfylla det lagstadgade uppdraget att bidra till kunskapsförmedling och det demokratiska samhällets utveckling behöver personalen i biblioteket ha både bredd och djup i sina digitala kunskaper och förståelse för hur medielandskapet förändras och fungerar.

Medicin är ett kunskapsintensivt område med ständig utveckling av nya digitala tjänster och en av medicinska bibliotekets stora utmaningar är arbetet med att öka vårdpersonalens digitala kompetens gällande tillgången till vetenskaplig evidens.

Vision

Västerbottens bibliotek är bäst i Sverige på att ta tillvara internets möjligheter. Biblioteken är det viktigaste digitala centret i kommunerna och det finns strukturer för att tillvarata och utveckla den kompetens som finns där, men också för att samverka med andra aktörer. Länet spelar en central roll för invånarnas digitala delaktighet och kompetens, och därmed också för deras möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter.

Länsbiblioteket i Västerbotten kommer under perioden särskilt att arbeta för:

- Att bidra till att skapa hållbara strukturer för samverkan kring digital delaktighet och kompetens mellan bibliotek och andra aktörer.
- Att synliggöra bibliotekens roll för ett digitalt delaktigt och kompetent län.
- Att bidra till att bibliotekspersonalens kompetens kring informationsteknik samt medie- och informationskunnighet ökar.
- Att skapa förutsättningar för biblioteksverksamheter i länet att ta tillvara den digitala utvecklingens möjligheter i sin verksamhet.

Pettersons hus

LÄSTIPS

AB

Vårt län – några förutsättningar

Länet består av femton kommuner av varierande storlek och invånarantal. Tolv av de femton kommunerna har färre än 10 000 invånare. Sex av Sveriges befolkningsmässigt minsta kommuner ligger i Västerbotten.

I Västerbottens län har varje kommun ett huvudbibliotek varav cirka hälften är integrerade folk- och skolbibliotek. Denna integrering är en styrka och en utmaning. I fråga om hållbara samarbeten, ökad språkutveckling, en djupare läsförståelse är skolan en viktig samarbetspartner. Till huvudbiblioteken kan vara knutet filialbibliotek, närbibliotek, utlåningsstationer och skolbibliotek. I regionen finns även tre kommunägda bokbussar; Lycksele, Skellefteå och Umeå. Den samiska bokbussen från Norge stannar även till i Storumans kommun. I dagsläget finns två interkommunala bibliotekssamarbeten i Västerbotten, V8-biblioteken och Umeåregionens bibliotekssamarbete.

I flera av Västerbottens kommuner är folkbiblioteken den största kulturinstitutionen. Förutom rollen som kulturinstitution är biblioteken viktiga institutioner för demokratin genom att erbjuda fri tillgång till information och litteratur, dessutom har de en roll i den lokala infrastrukturen för det livslånga lärandet.

I Västerbotten finns Umeå universitet med tillhörande universitetsbibliotek. Hit hör även Konstnärligt Campus med bibliotek knutet till universitetsbiblioteket, Forskningsarkivet, Medicinska biblioteket och UB Campus Örnsköldsvik. Vid Campus Skellefteå finns Campusbiblioteket som är ett samarbete mellan Skellefteå kommun, Umeå universitet och Luleå tekniska universitet, med Skellefteå som huvudman. I anslutning till Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Umeå, som har sin huvudsakliga verksamhet förlagt till fyra orter i Sverige, finns SLU-biblioteket. Ett mindre forskningsbibliotek finns vid FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut) i Umeå, vars målgrupp är de egna forskarna.

I Västerbotten finns inte minst ILS Umeå (Informations- och länecentraler i samverkan) och Sveriges Depåbibliotek. Dessa har nationellt uppdrag men lyder organisatoriskt under Umeå kommun.

Västerbottens läns landsting är huvudman för två folkhögskolor med tillhörande bibliotek.

Förutom de kommunalt och statligt drivna biblioteken finns bibliotek som drivs av institutioner, myndigheter och arbetsplatser.

Folkbiblioteken har behov av och intresse för att samarbeta med både utbildning och bildning. Bibliotekens målgrupp finns i förskola, grundskola, gymnasium, folkhögskola, folkbildning, universitet och högskola, ofta på distans. Dessa samarbetspartners är viktiga för Länsbiblioteket i Västerbotten i utvecklingen av biblioteksverksamheten. Samspelet mellan forskningsbiblioteken och folkbiblioteken i länet är gott och vilar på mångårig erfarenhet av samverkan.

Facklitteratur

Non-Fiction

Länsbibliotekets arbetssätt och roll

Länsbibliotekets arbete sker i nära samverkan med folkbiblioteken. I dialog initierar, driver och stödjer den regionala biblioteksverksamheten utvecklandet av metoder och verksamheter.

Då sjukhusbiblioteken, även innefattande Kultur i vården-verksamheten och den medicinska biblioteksverksamheten, är en del av Länsbiblioteket i Västerbotten, blir dialogen med dessa bibliotek av naturliga skäl delvis av en annan karaktär. Här kan vi gemensamt ta väl förankrade beslut om hur verksamheten ska utvecklas, utifrån denna regionala biblioteksplan.

Länsbiblioteket i Västerbotten arbetar handledande och processinriktat, vilket även innebär att stimulera till reflektion och lärande. Vi ska aktivt söka, skapa och förmedla nya kunskaper samt pröva nya metoder för att stärka personalens kompetens och utveckla den professionella självkänslan. På så sätt stärker vi också biblioteken som sådana, så att dessa får en tydligare och mer central roll i sina respektive kommuner och i de sammanhang de finns och fullt ut kan verka enligt Bibliotekslagens intentioner.

Vi vill se bibliotek som med Länsbiblioteket i Västerbottens stöd i ryggen önskar och vågar pröva formerna för och innehållet i sin verksamhet, i nära samverkan med andra aktörer. Vi vill verka för att bibliotek och bibliotekspersonal ska känna tillförsikt och trygghet i sin samhällsroll respektive yrkesroll och att de därigenom förmår "sticka ut" och ta aktiv del i samhällsdebatten och kulturlivet, bibliotek som dagligen strävar efter att inbegripa alla i dessa demokratiska samtal och processer.

Länsbibliotekets verksamhet ska i samverkan med övriga regionala biblioteksverksamheter, nätverk för sjukhusbibliotek/medicinska bibliotek och Kultur i vården, Kulturrådet, högskole- och universitetsbibliotek och Kungliga biblioteket leda den nationella biblioteksutvecklingen för folkbibliotek och sjukhusbibliotek samt vara en länk till aktuell forskning. Den regionala biblioteksverksamheten ska också vara en kontaktyta till civilsamhället, andra verksamheter och myndigheter.

I verksamheten ryms även internationella utblickar och en kompetent och generös omvärldsbevakning. Vårt strategiska arbete kräver en flexibel och ständigt kompetensutvecklande personal. Kontinuerlig uppföljning och utvärdering utifrån ett användarperspektiv är viktiga delar i arbetet.

Denna regionala biblioteksplan kommer att kompletteras med en årlig verksamhetsplan, där våra tydligt mätbara aktiviteter för att nå planens konkreta mål kommer att återfinnas.

BIBLIOTEK

GIRJJIEVUARKK

Två styrdokument – en jämförelse

Bibliotekslagen (2013:801) är styrande och uppfordrande för Länsbibliotekets verksamhet och denna plan. Flera paragrafer i lagen sammanfaller delvis med de mål och skrivningar som finns i "Västerbotten läns kulturplan 2016 – 2019".

Ett av Region Västerbottens fyra kulturpolitiska mål för perioden 2016–2019 är att "främja utvecklingen av en tillgänglig och jämlik kulturell infrastruktur i regionen".

Bibliotekslagen säger i 2 § att "det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning", och även att det ska "främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturellverksamhet i övrigt". Inte minst säger denna paragraf att "biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla".

Bibliotekslagen säger vidare i 4 § att "biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning". I 5 § står att "biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska", och i 7 § att "folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet".

Kulturplanen har som ett av sina mål att "främja barn och ungas delaktighet och inflytande i utvecklingen av kulturlivet". I 8 § Bibliotekslagen slås fast "att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning". Länsbibliotekets uppdrag att utöver att driva regional biblioteksverksamhet även driva läs- och litteraturfrämjande verksamhet har getts stor utrymme i denna regionala biblioteksplan.

Ett ytterligare mål i Västerbottens läns kulturplan är att "främja förbättrade villkor för professionella kulturskapare och ett utbud som kännetecknas av kvalitet, mångfald och förnyelse", vilket med nödvändighet måste anses innefatta villkoren för att kunna verka som författare i länet.

Vi ser att goda villkor för och uppmärksamhet av västerbottniska författare, under utveckling eller fullt verksamma, ger ökade möjligheter till ett lyckosamt läsfrämjande arbete och ett ökat intresse för litteratur, vilket avspeglas i två av de fem utvecklingsområden för den regionala biblioteksverksamheten som denna plan innefattar. Vi ser också det otvetydiga sambandet mellan läsintresse och läskunnighet och bibliotekens möjligheter att enligt 2 § i Bibliotekslagen kunna verka för det demokratiska samhällets utveckling.

Regional biblioteksplan för Västerbottens län 2016–2019

Produktion och text: Länsbiblioteket i Västerbotten, Region Västerbotten

Grafisk form: Helen Bäckman, Region Västerbotten

Omslagsfoto: Pia Brinkfeldt

Tryck: Tryckeri City, Umeå

Upplaga: 300 exemplar

REGION
VÄSTERBOTTEN

Box 443, 901 09 Umeå, Sweden
VISITOR Västra Norrlandsgatan 13, Umeå
PHONE +46 90 16 57 00 FAX +46 90 77 05 91
www.regionvasterbotten.se info@regionvasterbotten.se

